

TEKERLEKLİ DÜĞÜN

Fiziksel Engellilerin Aile İnşası

Ayşegül Demir

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

TEKERLEKLİ DÜĞÜN
Fiziksel Engellilerin Aile İnşası
Ayşegül Demir

Kapak ve Sayfa Düzeni: Gamze Uçak
©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.
Temmuz 2019, Ankara

ISBN No: 978-605-7877-17-8

Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik

Yayıncı Sertifika No: 14016
Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1
Kızılay-Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

Baskı:

Tarcan Matbaacılık Yayın. San.

Sertifika No: 25744

İvedik köy mah. İvedik cad. No: 417/ A

Yenimahalle/ANKARA Tel: (0312) 384 34 35

Dağıtım:

Siyasal Dağıtım

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0 (312) 419 97 81 pbx

Faks: 0 (312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

http://www.siyasalkitap.com

TEKERLEKLI DÜĞÜN

Fiziksel Engellilerin Aile İnşası

Ayşegül Demir

Ayşegül Demir, 1984 yılında Kars'ta doğdu. 2005 yılında Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun oldu. 2007 yılında, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda yüksek lisansa başladı. 2010 yılında, "*Özel Dershanelerde Çalışan Rehber Öğretmenlerin İş Doyumunun Değerlendirilmesi: İzmir Örneği*" adlı tezle yüksek lisansını bitirdi. Ayrıca, 2006-2007 arasında İzmir Açılım Dershaneleri, 2007-2008 arasında Sivas Birey Dershaneleri ve 2008-2010 arasında İzmir Özgün Dershanesinde öğretmenlik yaptı. 2012-2016 yılları arasında, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Sosyoloji ve Metodoloji Anabilim Dalı'nda "*Kentsel Yaşamda Fiziksel Engellilerin Aile İnşa Süreci: İzmir Örneği*" adlı çalışma ile doktora yaptı. 2017 yılında Sinop Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'ne Yardımcı Doçent olarak atandı. Halen Sinop Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde görev yapmaktaki olan öğretim üyesidir.

Engelsiz bir yaşam düşleyenlere...

İçindekiler

Önsöz.....	9
Giriş	11
Birinci Bölüm: Engellilik Olgusu: Tarihsel Süreç ve Yasal Mevzuatlar.....	15
Engelli ve Engellilik Tanımları	15
Tarihsel Süreçte Beden ve Engellilik.....	17
Engelliliğe İlişkin Yasal Düzenlemeler.....	28
İkinci Bölüm: Engellilik Modelleri ve Türleri	37
Engellilik Modelleri.....	37
Engellilik Türleri.....	42
Üçüncü Bölüm: Fiziksel Engellilerde Yaşam Biçimi ve Aile İnşası	51
Fiziksel Engellilik, Cinsellik ve İstismar	51
Fiziksel Engellilik, Evlilik ve Boşanma	55
Fiziksel Engellilik, Aile ve Çocuk	60
Fiziksel Engellilik, Toplumsal Cinsiyet ve Şiddet	63
Fiziksel Engellilik ve Sağlık	67
Fiziksel Engellilik ve Din.....	72
Fiziksel Engellilik, STK'lar ve Kentsel/Yerel Siyaset.....	75
Fiziksel Engellilik ve Kentsel Yaşam	78
Dördüncü Bölüm: Araştırmanın Kuramsal Yaklaşımı.....	87
Sosyal İnşacı Yaklaşım: Peter Berger ve Thomas Luckmann	87
Beşinci Bölüm: Araştırmanın Metodolojisi	97
Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri.....	97
Araştırmanın Evren ve Örneklemi	100
Verilerin Analizi ve Yorumlanması	105
Saha Araştırmasının Koşulları ve İzlenimler	105

Altıncı Bölüm: Fiziksel Engellilerin Evlilik Süreci.....	111
Evliliğe Bakış.....	111
Evlilik Biçimleri	118
Eş Tercih Tipleri	133
Evlilik Törenleri.....	138
Yedinci Bölüm: Fiziksel Engellilerin Aile Yaşamı.....	149
Ev İçi Yaşam Koşulları	150
Aile Üyeleri Arasındaki Sosyal İlişkiler	170
Ev Dışı Aktiviteler ve İlişkiler	180
Evliliğin Sonlanması ve Aile İlişkileri	206
Tekrar Evlenme Eğilimi.....	211
Sekizinci Bölüm: Kentsel Yaşama Katılım	219
Sonuç.....	227
Ek-1: Fotoğraflar	245
Kaynakça.....	251

Önsöz

Kentsel yaşamda fiziksel engellilerin aile inşa sürecini ele alan bu araştırma, İzmir kentinde yaşayan fiziksel engellilerin yaşantılarının gözlemlenmesiyle meydana gelmiştir. Gözlemler sonucunda fiziksel engelliler üzerinden aile olgusunun ne şekilde ve nasıl inşa edildiği merak edilmiştir. Bu doğrultuda fiziksel engellilerin geçmişlerini, gündelik hayatlarını, aile ilişkilerini ve sorunlarını derinlemesine ele alan, keşfe yönelik bir araştırma yapma ihtiyacı duyulmuştur. Türkiye’de Sosyoloji literatürü açısından, engellilik bağlamında aile olgusunu kapsamlı olarak değerlendiren çalışmalara henüz rastlanılmamış olması, araştırma konusunu daha da çekici kılmıştır. Araştırma, veriler temelinde evliliğe bakış, evlilik süreci, aile yaşamı, evliliğin sonlandırılması ve aile ilişkileri ile tekrar evlenme eğilimi olarak belirlenen temalar ile kavramsal ve kuramsal çerçevenin bağlantılı şekilde değerlendirilmesiyle oluşmuştur.

Bu zorlu süreçte sorgulayıcı yorumları, eleştirileri ve önerileri ile bana özveriyle rehberlik yapan değerli danışmanım, Doç. Dr. Dilek Yeşiltuna’ya, tezin her aşamasında sunduğu katkılardan dolayı içten teşekkür ederim. Tez izleme komitesi üyeleri, Prof. Dr. Hâle Okçay’a ve Doç. Dr. Ayşegül Bilge’ye araştırmayla ilgili yorum ve önerileri dolayısıyla teşekkürlerimi sunarım. Saha araştırmalarını destekleyen fiziksel engellilere (Türkiye Sakatlar Derneği, Ortopedik Özürlüler Rehabilitasyon Spor Kulübü, Engelsiz Yaşam Derneği, Buca Engelliler Derneği, Bornova ÇÖYDER, Bedensel Engelliler Yaşam Derneği, Karşıyaka Engelli Spor Kulübü Derneği, Yeni Oluşum Bedensel Engelliler Derneği, Dünya Engelliler Derneği, Aktif Tüm Engelliler Derneği ve Ufuk Engelsiz Yaşam Derneği) saygı ve sevgilerimi sunar, teşekkür ederim. Prof. Dr. Vahap Sağ, Prof. Dr. Önal Sayın, Prof. Dr. Ercan Tatlıdil, Prof. Dr. Faruk Kocacık, Prof. Dr. Ali Erkul, Prof. Dr. Zafer Cirhinlioğlu, Prof. Dr. Atilla Ceylanoğlu başta olmak üzere Ege ve Cumhuriyet Üniversitesi’ndeki tüm hocalarıma teşekkür ederim. Tez sürecinin tüm sıkıntılarını benimle birlikte göğüsleyen ve hiçbir fedakârlığı esirgemeyen annem, babam, abim ve kardeşime minnettarım.

Ayşegül DEMİR
Sinop, 2018

Giriş

Gerçekliğin toplumsal olarak inşa edildiği yaklaşımdan hareketle bu araştırma, kentsel yaşamda fiziksel engellilerin aile inşa sürecinde hangi koşullarla karşılaştıklarını, bu koşullara karşı ne şekilde çözümler ürettiklerini ve kendi gerçekliklerini evlilik ve aile olguları üzerinden nasıl inşa ettiklerini keşfetmeyi hedeflemektedir. Söz konusu kentsel yaşamda aile inşa süreci, nitelik açısından fiziksel engellilerde farklılık göstermesi sebebiyle literatüre katkı sunması açısından özgün bir çalışma konusu olarak seçilmiştir. Sosyoloji literatüründe engellilere yönelik evlilik, aile, boşanma, tekrar evlenme konularını bir arada kapsamlı bir şekilde ele alan kaynaklara henüz rastlanılmamış olması bu konuyu literatüre yeni bir araştırma alanı kazandırması yönünden farklı kılmıştır.

Türkiye’de özellikle en yoğun göç alan kentlerden biri olan İzmir’in, toplumsal değişimin en hızlı olduğu yerlerden biri olduğu söylenebilir. Kentin, teknolojik, sanayi, turizm alanlarındaki gelişme ve değişmelerin kaynağı olması ayrıca siyasal, dinsel, sanatsal, kültürel gibi alanlarda hoşgörünün, özgürlüğün çok olması, kent kültürünün yaygın ve sürekli yenilikçi, değişimci bir kimliğinin olması gibi çekici özellikleri, İzmir’de kentsel yaşam koşullarının fiziksel engelliler üzerindeki etkisini anlamak açısından gerekli görülmüştür. Bu çekici özellikleriyle İzmir, engellilere yönelik çalışmaların neticesinde ‘engelli dostu kent’ olarak anılmaktadır.

Öte yandan modern yaşamın kentsel yaşama eşdeğer olduğu varsayıldığında, modernleşme sürecinin hızlı ulaşım araçlarını devreye koyması kentsel yaşamı başkalarına bağımlı, tehlikeli, karmaşık ve rasyonel hale getirebilmektedir. Böylelikle hareket aktivitesinin en üst düzeye ulaşabildiği kentsel yaşam, çekici özellikleriyle birlikte çeşitli çelişkileri de içinde barındıran koşullarıyla hareket kısıtlılığı yaşayan fiziksel engellilerin bu yaşamda mücadelesini zorunlu hale getirmiştir. Kuşkusuz, bu sıkıntılı ve zorlu kentsel yaşam koşullarında fiziksel engellilerin aile inşa süreci bir o kadar sıkıntılı ve zorlu geçmiştir.

Kentsel yaşamda fiziksel engellilerin aile inşa süreci konusunu inceleyen bu araştırma, fiziksel engellilerin deneyimlerini, toplumun bakış açısına karşı geliştirdikleri davranış biçimlerini, kentsel yaşamda gündelik pratiklerini ger-

çekleştirmede nasıl çözüm ürettiklerini, aile inşa sürecini nasıl anlamlandırdıklarını, farklılıklarını nasıl koruduklarını ve kendilerini nasıl gerçekleştirdiklerini anlamaya ve keşfetmeye çalışmaktadır. Bu nedenle araştırmada kuramsal açıdan Peter Berger ve Thomass Luckmann'ın gerçekliğin sosyal inşası temel alınarak 'Sosyal İnşacı Yaklaşım'ın kullanılması uygun görülmüştür.

Araştırmanın birinci bölümü, konu ile ilgili literatür taraması yapılarak oluşturulmuştur. Gerekli literatür kaynaklarına ulaştıktan ve okumalar yapıldıktan sonra, araştırmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesi belirlenmiştir. Kavramsal ve kuramsal çerçevede tarihsel süreçte engellilik olgusu konusu; engelli ve engellilik tanımları, sosyolojik ekseninde beden ve engellilik, engelliğe ilişkin yasal düzenlemeler başlıklarıyla işlenmiştir.

İkinci bölümde, engellilik modellerinde en temel ve yaygın şekliyle görülen medikal/tıbbi ve sosyal modele yer verilmiş ve engellilik türleri; fizyolojik engellilik, zihinsel/nörolojik kontrol engelliliği ve fiziksel engellilik olarak ayrılmıştır.

Üçüncü bölümde, fiziksel engellilerde yaşam biçimi ve aile inşası, kavramsal ve kuramsal çerçevenin saha araştırmasıyla bağlantı kurulan esas kısmını oluşturmaktadır. Bu bölümde, fiziksel engellilik olgusuna ilişkin cinsellik, istismar, evlilik, boşanma, aile, çocuk, toplumsal cinsiyet, şiddet, sağlık, din, STK(Sivil Toplum Kuruluşları)'lar ve kentsel/yerel siyaset ve kentsel yaşam konuları işlenmiştir.

Dördüncü bölüm, Peter Berger ve Thomas Lukcman'ın Sosyal İnşacı yaklaşımı araştırmanın yöntem ve teknikleri, evren ve örnekleme, verilerin analizi ve yorumlanmasını içeren metodolojiye yönelik bilgiler içermektedir. Araştırma konusunu derinlemesine inceleme ve anlama amacı taşıdığı için 'nitel araştırma yöntemi' ve tutum ölçme, duygu ve düşüncelerini ortaya koyma amaçladığından verilerin toplanması aşamasında 'derinlemesine görüşme tekniği' kullanılmıştır. Etnografik görüşme olarak adlandırılan, keşfe yönelik 'yapılandırılmamış görüşme' yapılmıştır. Araştırmanın evrenini İzmir ili, örneklemini ise İzmir ili merkez ilçelerinde yer alan engelli derneklerine üye fiziksel engelliler oluşturmaktadır. Ayrıca saha araştırması esnasında koşulların nasıl olduğu ve edinilen izlenimler de bu bölümde ele alınmıştır.

Beşinci bölümde, saha araştırmasında öncelikle görüşülen fiziksel engellilerin tanıtıcı özellikleri üzerinden veri toplamaya başlanmıştır. Araştırmaya katılan 51 kişinin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek ve iş durumu, medeni durum, engellilik durumu, eşin engellilik durumu ve çocuk durumu bilgileri grafikler eşliğinde verilerek fiziksel engellilerin demografik profilleri çıkartılmıştır. Ayrıca burada, elde edilen veriler sonucunda kategorize edilen temalar, sematik bir görünümle sunulmuştur.

Altıncı bölümde, saha araştırması verileri aracılığıyla temalar oluşturulmuş ve değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda temalar 'Evliliğe Bakış', 'Evlilik

Süreci, 'Aile Yaşamı', 'Ailenin Sonlanması ve Aile İlişkileri' ve 'Tekrar Evlenme Eğilimi' olarak belirlenmiştir. Araştırmanın 'Evliliğe Bakış' temasında; fiziksel engellilerin evlilik öncesi yaşantısı ve evliliğe ilişkin düşünceleri ele alınmıştır. İkinci olarak 'Evlilik Süreci' temasında; evlilik biçimleri, eş tercih tipleri ve evlilik törenleri yer almaktadır. Evlilik biçimleri alt temasında; görücü usulü ile evlenme, tanışıp anlaşarak evlenme, dernekler aracılığıyla evlenme, TV (televizyon) ve sosyal medya aracılığıyla evlenme, kız kaçırma ile evlenme, eş tercih tipleri alt temasında; akraba ile evlenme, komşu ile evlenme, arkadaş ile evlenme ve evlilik törenleri alt temasında söz kesimi, nişan, kına/düğün/nikâh konuları işlenmiştir.

Yedinci bölümü oluşturan aile yaşamı temasında; ev içi yaşam tarzı, ev dışı aktiviteler ve ilişkiler ve kentsel yaşam koşulları olarak alt temalar değerlendirilmiştir. Ev içi yaşam tarzı alt teması, kendi içinde ev içi yaşam koşulları ve aile üyeleri arasındaki sosyal ilişkiler olarak ayrılmaktadır. Ev içi yaşam koşullarında, fiziksel engellilerin cinsel yaşamlarının, çocuk bakım koşullarının, ev içi rol düzenliliklerinin ve ev içi fiziki durumlarının ne şekilde ve nasıl olduğu üzerinde durulmuştur. Aile üyeleri arasındaki sosyal ilişkilerde, karı-koca ilişkileri, çocuklar ile ilişkiler, kayınbaba/kayınvalide ve akrabalık ilişkileri olarak belirlenen alt başlıklarda bu ilişki biçimlerinin niteliği verilmeye çalışılmıştır. İkinci alt temada belirlenen ev dışı aktiviteler olarak; ekonomik, politik, sosyal-kültürel, dini ve sportif aktivitelerin ve ev dışı ilişkiler olarak; arkadaşlık, iş ve komşuluk ilişkilerinin fiziksel engelliler açısından nasıl ve ne şekilde anlamlandırıldığı belirlenmiştir. Son olarak üçüncü alt temada belirlenen kentsel yaşam koşullarında, fiziksel engellilerin aile inşa süreci değerlendirilmektedir. Dördüncü ve beşinci temalar olarak 'Evliliğin Sonlanması ve Aile İlişkileri', 'Tekrar Evlenme Eğilimi' konularının işlenmesi ile araştırmanın yedinci bölümü tamamlanmıştır.

Sekizinci bölümde ise, fiziksel engellilerin kentsel yaşamda hangi koşullarla karşılaştıkları ve bu koşullara karşı mücadele stratejileri üzerinde durulmaktadır.

Sonuç olarak kavramsal ve kuramsal çerçeve bağlamında saha araştırmasından elde edilen veriler analiz edilmektedir. Türkiye'de ve Dünya'da Sosyoloji literatüründe oldukça önemli olan "evlilik" ve "aile" olgularının engelliler açısından Türkiye'deki akademik çalışmalara aynı şekilde yansımadağı görülmektedir. Bu araştırma, söz konusu Türkiye Sosyolojisinde yer alan bu boşluğun doldurulmasına katkı sunma, ileride bu konuda yeni ve çeşitli meseleleri ortaya koymak açısından yapılacak çalışmalara kaynak olma hedefindedir.

Kaynakça

- Abay, A. R., & Gülođlu, F. K. (2015). Engellilere Yönelik Temel Ulusal Mevzuatın Toplumsal Cinsiyet Açısından İçerik Analizi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (40), 430-439.
- Adorno, T. W., & Horkheimer, M. (2010). *Aydımlanmanın Diyalektiği*. N. Ülner & E. Ö. Karadođan (Çev.). İstanbul: Kabalıcı.
- Akdur, R. (2000). *Türkiye’de Sağlık Hizmetleri ve Avrupa Topluluđu Ülkeleri İle Kıyaslanması*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Akın, G. (1998). Mongolizm(Down Sendromu)ın Özellikleri ve Genetik Danışmanlığın Önemi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Fakültesi Dergisi*, 38 (1-2), 323-333.
- Aksan, G. (2013). Evlilik ve Ayrılma: Ailenin Kurulması ve Sona Ermesi. *Sistemantik Aile Sosyolojisi*. Konya: Çizgi.
- Altuntek, S. (2001). Türkiye Üzerine Yapılmış Evlilik ve Akrabalık Araştırmalarının Bir Deđerlendirmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 17-28.
- Arıkan, Ç. (2002). Sosyal Model Çerçevesinde Özürlülüđe Yaklaşım. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 2 (1), 11-25.
- Arıoğul, S., Halil M., & Ülger Z. (2011). Sarkopeniye Yaklaşım. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 42 (3), 123-132.
- Aistoteles (1996). *Metafizik*. A. Arslan (Çev.). İstanbul: Sosyal.
- Arkanoc, S. A. (2004). *Dođunun ve Batının Yerelliđi*. İstanbul: Alfa.
- Avrupa Komisyonu (2010). *Avrupa Engellilik Stratejisi 2010-2020*. <http://www.turged.org.tr/Belgeler/AvrupaEngellilikStratejisi2010-2020.doc>
- Aybars, A. İ., & Beşınar, F. U., Çavlin, A., & Eryurt, M. A. (2014). *Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler Öneriler*. İstanbul: TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüđu Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 07.
- Aydın, S., & Erdal, Y. S. (2007). *Antropoloji*. Eskişehir: TC. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1761. Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 912.
- Aydın, M. (2013). Ailede Çocuk ve Ebeveynle İlişkisi. *Sistemantik Aile Sosyolojisi*. M. Aydın (Ed.). Konya: Çizgi.
- Aysoy, M. (2004). *Avrupa Birliği Sürecinde Özürlüler Politikası*. İstanbul: Açı.
- Badınder, E. (2011). *Kadınlık mı? Annelik mi?*. A. Ekmekçi (Çev.). İstanbul: İletişim.
- Balaman, A. R. (1982). *Sosyal Antropolojik Yaklaşımınla Akrabalık, Evlilik ve Türleri*. İzmir: Karınca.
- Baltař, Z. (2000). *Sağlık Psikolojisi Halk Sağlığında Davranış Bilimleri*. İstanbul: Remzi.

- Baudrillard, J. (2008). *Tüketim Toplumu Söylenceleri Yapıları* (3. Baskı). H. Deliceçaylı & F. Keskin (Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Bauman, Z. (2000). *Ölümlülük, Ölümsüzlük ve Diğer Hayat Stratejileri* (2. Baskı). N. Demirdöven. İstanbul: Ayrıntı.
- Bauman, Z. (2005). *Bireyselleşmiş Toplum*. Y. Alogan (Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Bayhan, V. (2013). Beden Sosyolojisi ve Toplumsal Cinsiyet. *Toplumsal Cinsiyet - I Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 63, 147-164.
- Baykan, Z. (2014). *Özürlülük, Engellilik, Sakatlık Nedenleri ve Korunma*. <http://www.ttb.org.tr/STED/sted0900/4.html>
- Bekçi, B. (2012). Fiziksel Engelli Kullanıcılar İçin En Uygun Ulaşım Akslarının Erişebilirlik Açısından İrdelenmesi: Bartın Kenti Örneği. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 14 (26-36), 26-36.
- Berger, P. (1993). *Dinin Sosyal Gerçekliği*. A. Çoşkun (Çev.). İstanbul: İnsan.
- Berger, P. L. (2005). *Kutsal Şemsiye Dinin Sosyolojik Teorisinin Ana Unsurları*. A. Coşkun (Çev.). İstanbul: Rağbet.
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (2008). *Gerçekliğin Sosyal İnşası Bir Bilgi Sosyolojisi İncelemesi*. V. S. Öğütle (Çev.). İstanbul: Paradigma.
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (2015). *Modernite, Çoğulculuk ve Anlam Krizi Modern İnsanın Yönelimi*. M. D. Dereli (Çev.). Ankara: Heretik.
- Berker, N., & Yalçın, S. (2001). *Serebral Palsi İle Yaşamak*. İstanbul: Pediatrik Ortopedi ve Rehabilitasyon Dizisi.
- Besiri, A. (2009). Yoksulluk Ekseninde Engellilerin Eğitimi, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 83, 353-374.
- Best, S., & Kellner, D. (2011). *Postmodern Teori Eleştirel Sorgulamalar* (2. Baskı). M. Küçük (Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Bilge, A., Çeber, E., Demirelöz, M., & Akmeşe, Z. B. (2011). *Zihinsel Engellilerin Ebeveynlerine Verilen Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Eğitiminin Zihinsel Engelliler İçin Etkinliğinin Belirlenmesi*. (Proje No: 10ASYO002). İzmir: Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje Raporu.
- Bilge, A., Çeber, E., Demirelöz, M., & Akmeşe, Z. B. (2013). *Engelli Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması ve Eğitim Müdahalesi İle Ölçeğin İlk Uygulaması*, (Proje No: 12ASYO003). İzmir: Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje Raporu.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. Ankara: Siyasal.
- Bilgin, V. (2007). *Türkiye'de Değişimin Dinamikleri Köylülükten Çıkış Yolları*. Ankara: Lotus.
- Borazancı, S. (1999). *Onlar Güneşe Hasret Zihinsel Özürlü Yaşama Katkıda Bulunmaya Engel Değildir*. İstanbul: Sistem.
- Bourdieu, P. (2006). *Pratik Nedenler*. H. U. Tanrıöver (Çev.). İstanbul: Hil.
- Bourdieu, P. (2009). *Bekarlar Balosu*. Ç. Eroğlu (Çev.). Ankara: Dost.
- Bourdieu, P. (2015). *Eril Tahakküm*. B. Yılmaz (Çev.). İstanbul: Bağlam.

- Burcu, E. (2006). Özürlülük Kimliği ve Etiketlemenin Kişisel ve Sosyal Söylemleri. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 61-83.
- Burcu, E. (2007). *Türkiye’de Özürlü Birey Olma Temel Sosyolojik Özellikleri ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Burcu, E. (2015). *Engellilik Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Burr, V. (2012). *Sosyal İnşacılık Sosyal Constructionanım*. Prof. Dr. S. Arkanoc (Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Burru, M. (1997). *Health and Illness in a Changing Society*. London: Routledge.
- Butler, J. (2014). *Cinsiyet Belası Feminizm ve Kimliğin Alt Üst Edilmesi*. B. Ertür (Çev.). İstanbul: Metis.
- Buz, S., & Karabulut, A. (2015). Ortopedik Engelli Kadınlar: Toplumsal Cinsiyet Çerçevesinde Bir Çalışma. *İğdir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (7), 25-45.
- Camcı, C. (2009). Beden ve Ötesi: Antropolojik Mütevazılık mı, Epistemolojik Kendini Beğenmişlik mi?. *Beden Sosyolojisi Özel Sayısı Toplum Bilim Sayı 24*. İstanbul: Bağlam.
- Can, İ. (2014). Moderniteden Postmoderniteye Ailenin Ontolojisi. *Aile Sosyolojisi Yazıları*. M. Aydın (Ed.). İstanbul: Açılım Kitap.
- Canatan, K. (2013). Aile Kavramının Tanımı, *Aile Sosyolojisi* (4. Baskı), K. Canatan & E. Yıldırım (Ed.). İstanbul: Açılım.
- Cangöl, E., Karaca, P. P., & Aslan, E. (2013). *Engelli Bireylerde Cinsel Sağlık*. <http://www.journalagent.com/z4/vi.asp?pdire=androloji&plng=tur&list=tdown>
- Cirhinlioğlu, Z. (2003). Post-Modern Çözülüş ve Sağlık. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi ISSN: 1302-1265*, 5 (1), 1-18.
- Cirhinlioğlu, Z. (2015). *Sağlık Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Akademik.
- Courtine, J. (2013). Anormal Beden – Şekil Bozukluğunun Kültürel Tarihi ve Antropolojisi. *Bedenin Tarihi 3 Bakıştaki Değişim: 20. Yüzyıl*. A. Corbin, J.-J. Courtine & G. Vigarello (Haz.). S. Özen (Çev.). İstanbul: Yapı Kredi.
- Cumurcu, B. E., Karlidağ, R., & Almuş, B. H. (2012). Fiziksel Engellilerde Cinsellik (Sexuality among People with Physical Disability). *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar – Current Approac in Psychiatry*, 4 (1), 84-98.
- Çabuk, N. Ç. (2011). Aile ve Çocuk. *Aile Sosyolojisi*. Eskişehir: TC. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2306. Açıköğretim Fakültesi No: 1303.
- Çabuklu, Y. (2004). *Toplumsal Sınırdan Beden*. İstanbul: Kanat Kitap.
- Çağlar, S. (2012). Engellilerin Erişebilirlik Hakkı ve Türkiye’de Erişebilirlikleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 61 (2), 541-598.
- Çam, O. (2014). Sağlıklı Yakın İlişkiler, Cinsel Yaşam ve Psikoseksüel Bozukluklar. *Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Bakım Sanat*. O. Çam & E. Engin (Ed.). İstanbul: İstanbul Tıp.
- Çayır, E., Sevcen, F., & Özvarış, Ş. B. (2010). Ankara’da Bir Derneğe Kayıtlı Görme Engelli Kadımlara Yönelik Şiddetin Değerlendirilmesi. *Sağlık ve Toplum*, 4, 22-27.

- Çengelci, B. (2009). Otizm ve Down Sendrom'lu Çocuğa Sahip Annelerin Kaygı, Umutsuzluk ve Tükenmişlik Duygularının Karşılaştırılması. *Ege Eğitim Dergisi*, 10 (1), 1-22.
- Çevik, İ. (2013). *Multipl Skleroz Tanı ve Tedavi Klavuzu*. İstanbul: Galenos.
- Çiftçi, B., Lakadamyalı, H., Köksal, D., & Yılmaz, A. (2009). Bakmak ve Görmek; Uykuda Solunum Bozukluğu-Hekim Farkındalığı. *Solunum Hastalıkları Dergisi*, 19 (3), 95-98.
- Çizel, B., Sönmez, N. & Akıncı, Z. (2012). *Antalya'da Engelli Turizminin Gelişimi İçin Arz ve Talep Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: APGEM.
- Çokbankir, N. (2009). Antik Dönem'de Beden Terbiyesi ve Sporun Gelişimi, *Beden Sosyolojisi Özel Sayısı Toplumbilim Sayı 24*. İstanbul: Bağlam.
- De Landa, M. (2006). *Çizgisel Olmayan Tarih Bin Yılın Öyküsü*. E. Kılıç (Çev.). İstanbul: Metis.
- Demez, G. (2009). Sınıfsal ve Bireysel Kimlik Oluşumunda Beden Sorunu: Habitus. *Beden Sosyolojisi Özel Sayısı Toplumbilim Sayı 24*. İstanbul: Bağlam.
- Demir, A. (2015). AB'ye Uyum Sürecinde Engellilerin Değişen Konumu, *Sosyoloji Dergisi*, 31-32, 59-83.
- Demir, M. & Sever, E. (2008). Kamu Ekonomisi İçerisinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Yeri ve Önemi. *Uluslararası V. STK'lar Kongresi Bildiriler Kitabı: Küresel Bakış*, 347-360.
- Demirci, M. E. (2005). *Homeros'tan Aşık Veysel'e Tarihte ve Toplum Yaşamında Körler: Bilgelik mi? Çaresizlik mi?*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.
- Demirel, N. (2009). *Kuramsal ve Tarihsel Aşamaları İle Sivil Toplum ve Türkiye*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dikmen, Ç. B. (2011). Avrupa Kentsel Şartı Ulaşım ve Dolaşım İlkeleri Kapsamında Engellilerin Kentsel Alan ve Yapılara Erişebilirliklerinin Sorgulanması: Yozgat Örneği, *NWSA e- Journal of New World Sciences Academy*, 6 (4), 838-858.
- Direk, Z. (2003). *Dünyanın Teni Merleau-Ponty Felsefesi Üzerine İncelemeler*. İstanbul: Metis.
- Direk, Z. (2014). *Judith Butler: Toplumsal Cinsiyet ve Bedenin Maddeleşmesi Cinsiyetli Olmak Sosyal Bilimlere Feminist Bakışlar*. Zeynep Direk (Der.). İstanbul: Yapı Kredi.
- DPB. (2015). *İstihdam Edilen Engelli Memurların Engel Gruplarına Göre Dağılımları*. <http://www.dpb.gov.tr/tr-tr/istatistikler/engelli-personel-ve-omss-istatistikleri>
- Ecevit, Y. (2011). *Emek, Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları*, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2312, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1309.
- Ekim, E. (2012). Disleksi ve Dilsel Görünümlerin Betimlenmesi. *Ankara Üniversitesi DİLİM Dergisi*, 9, 17-20.
- Ekşi, A. (1993). *Cinsellik. Kadın ve Cinsellik*. N. Arat (Haz.). İstanbul: Engin Matbaacılık.
- Engelsizmir. (2016). *Kırmızı Bayrak*. <http://www.engelsizmir.org/tr/KirmiziBayrak>

- Er, S. (2001). *Engellinin El Kitabı*. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültürel ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı Engelliler Masası Koordinatörlüğü.
- Erkan, G. (1990). *Ortopedik Özürlü Çocukların Kendini Kabul Düzeyi Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Sakatları Koruma Milli Koordinasyon Kurulu.
- Erdentuğ, N. (1967). Türkiye'nin Karadeniz Bölgesinde Evlenme Göreneklere ve Törenleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, 4, 27-64.
- Ergüden, D. (2008). *Sosyal Dışlanma Açısından Bedensel Engelli Bireylerin Yaşantılarının İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ersümer, O. (2009). *Edebiyat ve Sinema Bağlamında Siberpunk Beden Algısı*. *Beden Sosyolojisi Özel Sayısı Toplumbilim Sayı 24*. İstanbul: Bağlam.
- Eser, M. (2013). *Engelli Sahabiler*. İstanbul: Nesil.
- ETTAD. (2014). *Özürlülüğü Anlamak Örnek Uygulama Rehberi*. <http://tr.ettad.eu/Understanding%20Disability%20-%20guide%20to%20good%20practice.pdf>
- Europaen Commission. (2002). *Commission, European Commission Directorate General for Employment and Social Affairs, Definitions of Disability in Europe: A Comparative Analysis*. London: Report prepared by Brunel University.
- Eyce, B. (2000). Tarihten Günümüze Türk Aile Yapısı, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 223-243.
- Federici, S. (2012). *Caliban ve Cadı Kadınlar, Bedenler ve İksel Birikim*. Ö. Karakaş (Çev.). İstanbul: Otonom.
- Ferenczi, S. (2000). *Psikanaliz Açısından Cinsel Yaşamın Kökenleri*. H. Portakal (Çev.). İstanbul: Cem.
- Firestone, S. (1993). *Cinselliğin Diyalektiği Kadın Özgürlüğü Davası*, Y. Salman (Çev.). İstanbul: Payel.
- Foucault, M. (2007). *Cinselliğin Tarihi* (2. Baskı). H. U. Tanrıöver (Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Freud, S. (2014). *Bilinçaltı*, M. C. Öztürk (Ed.). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Genç, Y., & Çat, G. (2013). Engellilerin İstihdamı ve Sosyal İçerme İlişkisi. *Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)*, 8 (1), 363-393. www.akademik.adu.edu.tr/fakulte/nazilliibf/webfolders/01_1.pdf
- Gergen, K. (1985). Social Constructionist Inquiry: Context and Implications. *The social construction of the person*, New York: Springer-Verlag.
- Ghai, A. (2010). *Psychology in India Volume 3 Clinical and Health Psychology*, Edited by Girishwar Misra, India: Longman is an imprint of PEARSON.
- Giddens, A. (1994). *Mahremiyetin Dönüşümü*. İ. Şahin (Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. C. Güzel (Haz.). İstanbul: Kırmızı.
- Giresunlu, G., & Akıncı, V. (2011). *Engellinin El Kitabı*. İstanbul: Destek.
- Glesne, C. (2014). *Nitel Araştırmaya Giriş* (4. Baskı). A. Ersoy & P. Yalçinoğlu (Çev.). Ankara: Anı.
- Göle, N. (2011). *Modern Mahrem Medeniyet ve Örtünme*. İstanbul: Metis.

- Güler, E. K. (2005). *Tıbbi Ortamların ve İlişkilerin Engelli Kişilere Uygunluğunun Etik Yönden Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Gültekin, E. A. (2012). *İşitme Engelli ve İşitme Engelli Olmayan Öğrencilerin Fiziksel Uygunluk Parametrelerinin Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Fakültesi, Eskişehir.
- Güneş, F. (2012). Aile, Evlilik, Akrabalık ve Hane. *Aile Sosyolojisi*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2306, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1303.
- Hayran, O. (1998). Sağlık ve Hastalık Kavramları, *Sağlık Hizmetleri El Kitabı*. Prof. Dr. O. Hayran & Yard. Doç. Dr. H. Sur (Ed.). İstanbul: Nobel Tıp.
- Hubbar, J. R., & Martin, P. R. (2001). *Substance Abuse in the Mentally and Physically Disabled*. New York: Library of Congress Cataloging-in-Publication Data.
- İŞKUR (2014). *2014 Yıllık İstatistik Bülteni*. <http://www.iskur.gov.tr/tr-tr/kurumsalbilgi/istatistikler.aspx#dltop>
- Işık, E. (1998). *Beden ve Toplum Kuramı*. İstanbul: Bağlam.
- Jamis, R. (2002). *Frida Kahlo Aşk ve Acı*. H. U. Tanrıöver (Çev.). İstanbul: Everest.
- Kabasakal, M. (2008). *Sivil Toplum ve Demokrasi*, (Denetçi Yeterlilik Tezi). T.C. İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı, Ankara. www.icisleri.gov.tr/ortakicerik/www.icisleri/tez8.pdf
- Kant, İ. (1999). *Pratik Aklın Eleştirisi*. İ. Kuçuradi, Ü. Ayberk & F. Akatlı (Çev.). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Çeviri Dizisi 2.
- Kara, Ö. (2011). Dernekler İle Yerel Yönetimler Arasındaki İlişkiler. *İdarecinin Sesi Dergisi*, 148, 54-57.
- Kasapoğlu, A. (1999). *Sağlık Sosyolojisi Türkiye'den Araştırmalar*. Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları VI.
- Kaya, N. Ç. (2012). Aile ve Çocuk. *Aile Sosyolojisi*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2306.
- Kayacı, E. (2007). *Özürlüler İçin Verimli Bir İstihdam Politikası Oluşturulması*. (Uzmanlık Tezi). TC Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Kaypak, Ş. (2012). Devletten Yerel Yönetime Değişim Sürecinde Sivil Toplumun Yeni Yüzü. *Bitlis Eren Üniversitesi SBE Dergisi*, 1 (1), 34-57.
- Keat, R., & Urry J. (1994). *Bilim Olarak Sosyal Teori*. N. Çelebi (Çev.). Ankara: İmge.
- Keleş, R. (2013). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge.
- Kızıldaş M. (2014). *Engellilerle 360° İletişim*. Ankara: Elma.
- Köktürk, O., & Çiftçi T. U. (2002). Obstrüktif Uyku Apne Sendromu Genel Önlemler ve Medikal Tedavi. *Tüberküloz ve Toraks Dergisi*, 50 (1), 107-116.
- Kula, N. (2004). Engellilik ve Din. *Diyanet Aylık Dergisi*, 161, 4-7.
- Kula, N. (2005). *Bedensel Engellilik ve Dini Başa Çıkma*. İstanbul: Dem.
- Kula, N. (2006). Bedensel Engellilere Yönelik Tutumlar İle Dini Tutumlar Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. *İslami Araştırmalar Dergisi*. 19 (3), 511-524.
- Kurt, A. (2008). Sosyolojik Din Tanımları ve Dine Teolojik Bakış Sorunu. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17 (2), 73-93.

- Kuş, E. (2012). *Nicel – Nitel Araştırma Teknikleri Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri Nicel mi? Nitel mi?*. Ankara: Anı.
- Küçük, S. (2015). *Engellik ve İstismar: Neden, Niçin?*. <http://www.yasadikca.com/engellik-ve-istismar-neden-nicin-25170#>
- Kümbetoğlu, B. (2005). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam.
- Lacan, J. (2014). *Psikanalizin Dört Temel Kavramı* (2. Baskı). N. Erdem (Çev.). İstanbul: Metis.
- Lefebvre, H. (2007). *Modern Dünyada Gündelik Hayat* (2. Baskı). I. Gürbüz (Çev.). İstanbul: Metis.
- Lefebvre, H. (2012). *Gündelik Hayatın Eleştirisi I* (2. Baskı). I. Ergüden (Çev.). İstanbul: Sel.
- Macha, E. (2000). *Disabled People and Discrimination: a Global Overview*. <http://www.wcc-coe.org/wcc/what/jpc/echoes/echoes-19-02.html>
- Mardin, Ş. (2012a). *Din ve İdeoloji*. İstanbul: İletişim.
- Mardin, Ş. (2012b). *Türkiye’de Toplum ve Siyaset*. İstanbul: İletişim.
- Mayring, P. (2011). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*. A. Gümüş & M. S. Durgun (Çev.). Ankara: BilgeSu.
- Meşhur, F. A. (2011). Ortapedik Engellilerin İstihdamında Tele Çalışmaya İlişkin Tutumlar Açısından Bir Uygulama. *Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11 (22), 72-118.
- Metin, A. (2011). Kimliğin Toplumsal İnşası ve Geleneksel Kadın Kimliğinin Aktarımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (1), 74-92.
- Worsley, P. (1982). *Modern Sociology Introductory Readings*. P. Worsley (Ed.). London: Harmondsworth, Penguin Books
- Moulin, A. M. (2013). Tıbbın Karşısında Beden, *Bedenin Tarihi 3 Bakıştaki Değişim: 20. Yüzyıl*. A. Corbin, J.-J. Courtine & G. Vigarello (Haz.). S. Özen (Çev.). İstanbul: Yapı Kredi.
- Nazlı, A. (2012). "I'm Healthy": Construction of Health in Disability" *Disability and Health*, NSBI, 5(4), 233-240.
- Neuman, L. W. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar* (7. Baskı). S. Özge (Çev.). Ankara: YAYINODASI Toplumbilim Dizisi.
- Oliver, M. (1996). *Understanding Disability: From Theory to Practice*. London: Macmillan.
- Oğuz, H., Dursun, E., & Dursun, N. (2004). *Tıbbi Rehabilitasyon*. İstanbul: Nobel Tıp.
- Okçay, H. (2013). *Din Sosyolojisi İzmir. Kadımlar ve Yahudiler Üzerine*. İzmir: Duvar.
- Orhan, S. (2016). Engellilere İlişkin Politika ve Uygulamaların Belirlenmesinde Bir Aktör Olarak Engelli Dernekleri: Ortak bir Engelli Politikası Vizyonundan Bahsedilebilir mi?. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 10 (2), 208-234.
- Osunluk, H. (2005). *Ayrımcılık ve Özürlüler*. <http://eyh.aile.gov.tr/yayin-ve-kaynaklar/ozveri-dergisi/3sayi-2005-cilt-2sayi-1>

- Öner, Ş. (2000). *Belediye Yönetim Kararlarında Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkinliği (Gaziantep-Kahramanmaraş-Bingöl Örneği)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Öngören, B., Atalay, A., & Tan, Ö. (2007). *Muğla Özürlü Programı 2007*. Muğla: Muğla İl Sağlık Müdürlüğü Yayını.
- Öz, Ş. (2013). "Engelli" Din Eğitiminden "Özürsüz" Din Eğitimi Modelliğine: "Ötekileştirilen" Özürlülerin Din Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Hikmet Yurdu Düşünce – Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 6 (11), 75-89.
- Özaras, N., ve Yalçın S. (2000). *Spina Bifida İle Yaşamak*. İstanbul: Pediatrik Ortopedi ve Rehabilitasyon Dizisi.
- Özen, A., & Aslan, H. (2009). Cinsiyetli Us: Yunanlılardan Aydınlanma Mirasına. *Beden Sosyolojisi Özel Sayısı Toplumbilim Sayı 24*. İstanbul: Bağlam.
- Özgökçeler, S., & Alper, Y. (2010). Özürlüler Kanunu'nun Sosyal Model Açısından Değerlendirilmesi. *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 33-54.
- Özguven, İ. E. (1997). *Cinsellik ve Cinsel Yaşam*. Ankara: PDREM.
- Özen, S. (1996). *Kentleşme Sürecinde Ailede Kuşaklararası İlişkiler*. İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Özer, S. (2015). İslam ve Diğer Medeniyetlerin Engelliye Bakışı. *Bilimname Dergisi*, 28, 55-65.
- ÖZİDA. (2009). *Denetleme Raporu*.
<http://www.tccb.gov.tr/ddk/ddk30.pdf>
- Özlem, D. (2012). *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi*. İstanbul: Notos Kitap.
- Öztürk, M. (2011). *Türkiye'de Engelli Gerçeği*. İstanbul: MÜSİAD Cep Kitapları.
- Özyurt, C. (2007). Yirminci Yüzyıl Sosyolojisinde Kentsel Yaşam. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (18), 111-126.
- Özyürek, M. (1981). Görme Özürlüler İçin Öğretim Yöntemleri ve Öğretimin Zenginleştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 331-338.
- Quinn, G. (1999). The Human Rights of People with Disabilities under EU Law. *The EU and Human Rights*, P. Alston, M. Bustelo & J. Heenan (Haz.). Newyork: Oxford University Press.
- Paglia, C. (2014). *Cinsel Kimlikler Nefertiti'den Emily Dickinson'a Sanat ve Çöküş*. A. Hazaryan & F. Demirci (Çev.). Ankara: Epos.
- Platon (1998). *Philebos*. S. E. Siyavuşgil (Çev.). İstanbul: Cumhuriyet.
- Platon (2001). *Timaios*. E. Günay & L. Ay (Çev.). İstanbul: Cumhuriyet.
- Polat, F. (1995). İşitme Engellilerin Eğitiminde Kullanılan Yöntemler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 24-32.
- Poloma, M. M. (1993). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*. H. Erbaş (Çev.). İstanbul: Gündoğan.
- Priestley, M. (2001). *Disability and the Life Course Global Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Punch, K. F. (2014). *Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel ve Nitel Yaklaşımlar* (3. Baskı). D. Bayrak, H. B. Arslan & Z. Akyüz (Çev.). Ankara: Siyasal.

- Resmi Gazete (2001). 24607 Sayılı Türk Medeni Kanunu. 08.12.2001.
- Resmi Gazete (2003). 28603 Sayılı İşyerlerinde İşin Durdurulmasına Dair Yönetmelik. 30.03.2003.
- Resmi Gazete (2005). 5378 Sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Karar-namelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. 01.07.2005.
- Resmi Gazete (2009). 5825 Sayılı Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmeye İlişkin Ka-nun. 14.07.2009.
- Resmi Gazete (2013). 28603 Sayılı İşyerlerinde İşin Durdurulmasına Dair Yönetmelik. 30.03.2013.
- Robson, C. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri Gerçek Dünya Araştırması*. Ş. Çinkır & N. Demirkasımoğlu (Çev.). Ankara: Anı.
- Russel, B. (1998). *Evlilik ve Ahlak*. S. N. Şimşek (Çev.). İstanbul: Kaknüs.
- Sancar, S. (2013). *Erkeklik: İmkânsız İktidar Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler*. İstan-bul: Metis.
- Saraç, S. (2014). Okuma Güçlükleri ve Disleksi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 34, (1), 71-77.
- Saran, N. (1993). *Antropoloji*. İstanbul: İnkılap.
- Sarıca, P. S., & Yüksel, E. (2012). Yerel Yönetimlerde Sosyal Sorumluluk Projesi Uygulaması Olarak Sosyal Hayata Katılım: Engelsiz Yaşam. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 3 (1), 48-66.
- Savaş, S., & Akçiçek, F. (2010). Kapsamlı Geriatrik Değerlendirme. *Ege Tıp Dergisi*, 49 (3), 19-30.
- Sayın, Ö. (1990). *Aile Sosyolojisi*. İzmir: Ege Üniversitesi.
- Sencer, M., & Sencer, Y. (1978). *Toplumsal Araştırmalarda Yöntembilim*. Ankara: TO-DAİE.
- Schick, İ. C. (2001). *Batının Cinsel Kıyısı Başkalıççı Söylemde Cinsellik ve Mekansallık*. S. Kılıç & G. Sarı (Çev.). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt.
- Schopenhauer, A. (2010). *Hayatın Anlamı* (3. Baskı). S. Kılıç & G. Sarı (Çev.). İstan-bul: Say.
- Schroder, R. (1996). *Max Weber ve Kültür Sosyolojisi*. M. Küçük (Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat.
- Sculnick, M. W. (1988). Defining Disability: What Is a "Handicap" ?. *Employment Relations Today*, 15 (2), 3-7.
- Searle, J. R. (2005). *Toplumsal Gerçekliğin İnşası*. M. Macit & F. Özpılavcı (Çev.). İstanbul: Litera.
- Seyyar, A. (2001). *Sosyal Siyaset Açısından Özürlüler Politikası*. İstanbul: TÜRDİAV.
- Seyyar, A. (2008). Sosyal Siyaset Ekseninde Yerel Özürlüler Politikası. *Yerel Siyaset Dergisi*, 27, 80-85.
- Seyyar, A. (2013). *Engelli ve Yaşlı Hizmetlerinde Sosyal Bakım*. İstanbul: Rağbet.
- Seyyar, A. (2015). *Dünya'da ve Türkiye'de Engelli Dostu Politikalar*. İstanbul: Rağbet.
- Sezen, L. (2005). Türkiye'de Evlilik Biçimleri. A. Ü. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 27, 185-195.

- Somunoğlu, S. (1999). Kavramsal Açından Sağlık. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 4 (1), 51-62.
- Subaşı N. (2014). Toplumsal Değişme, Aile ve Yeni Risk Alanları. *Aile Sosyolojisi Yazıları*. M. Aydın (Ed.). İstanbul: Açılım Kitap.
- Swingewood, A. (1998). *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi*. O. Akınhay (Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat.
- Şahin, H. (2004). Engellilik Kimin Sorunu? Bireyin mi, Toplumun mu?. *ÖZ-VERİ*, 1 (1), 48-64.
- Şahin, H. (2005). Engellilik: Sağlık Çalışanlarının ve Tıp Eğitiminin Bakış Açısı Nedir?. *Toplum ve Hekim*, 3,
- Şavran, T. G. (2012). *Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2641, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1609.
- Şekerler, S. A. (2015). *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları*. F. N. Seggie & Y. Bayyurt (Ed.). Ankara: Anı.
- Tarhan, N. (2014). *Evlilik Psikolojisi*. İstanbul: Timaş.
- Tatlıdil, E. (2009). Kent ve Kentli Kimliği; İzmir Örneği. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 9 (1), 319-336.
- Tekin, A. (2007). *Sağlık-Hastalık Olgusu ve Toplumsal Kökenleri (Burdur Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi/Sosyal Bilimler Üniversitesi, Isparta.
- Tezcan, M. (2003). Türk Kültüründe Kız Kaçırma Geleneklerinin Antropolojik Çözümü. *Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 2 (6), 41-49.
- Thorns, D. C. (2004). *Kentlerin Dönüşümü Kent Teorisi ve Kentsel Yaşam*. E. Nal & H. Nal (Ed.). İstanbul: Soyak.
- Timuçin, A. (2010). *Aşkın Diyalektiği*. İstanbul: Bulut.
- Timurturkan, M. G. (2008). Felsefi Bedenden Sosyolojik Bedene. *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 1(4), 2-15.
- Timurturkan, M. G. (2009). Güzellik İdeali Etrafında 'Biçimlenen ve Biçimlendirilen' Bedenler. *Beden Sosyolojisi Özel Sayısı Toplum Bilim Sayı 24*. İstanbul: Bağlam.
- Tosun, E. K. (2007). Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Sivil Toplum Kuruluşları. *PARADOKS, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 3 (2).
- Touraine, A. (2002). *Modernliğin Eleştirisi*. H. Tufan (Çev.). İstanbul: Yapı Kredi.
- True, E. M., & Türel, H. S. (2013). Yapılı Çevrelerin Fiziksel Engelliler Yönüyle Kullanılabilirliği: İzmir Kenti Örneği. *ARTIUM Journal*, 1 (1), 1-16.
- Tunç, H. (2014). Toplumsal Cinsiyet Farklılaşması Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Erkeklerin Küpe Takması Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (33), 608-625.
- Turan, Z. (2014). *Geçmişten Günümüze Makedonya Türklerinin Evlenme Düğün Gelenekleri*, NWSA-Fine Arts, 9 (4), 181-191.
- Turner, B. S. (2011). *Tıbbi Güç ve Toplumsal Bilgi*. Ü. Tatlıcan (Çev.). Bursa: Sentez.

- TÜİK. (2002). *2002 Türkiye Özürlüler Araştırması*. Ankara: TC. Başbakanlık Özürlüler Daire Başkanlığı.
- TÜİK. (2010). *Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması*.http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1017
- TÜİK. (2011a). *Nüfus ve Konut Araştırması*.<http://eyh.aile.gov.tr/yayin-ve-kaynaklar/arge-ve-istatistik/nufus-ve-konut-arastirmasi-2011>
- TÜİK. (2011b). *Nüfus ve Konut Araştırması Population and Housing Census*.http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=11&KITAP_ID=276
- TÜİK. (2015). *1935-2000 ve Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları 2007-2015*.<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>
- TÜİK. (2016). *Toplumsal Yapı ve Cinsiyet İstatistikleri*. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068
- Türkddoğan, O. (1991). *Kültür ve Sağlık-Hastalık Sistemi (Doğu'da Bir Kasabanın Tıbbi Sosyoloji Açısından İncelenmesi)*. İstanbul: Milli Eğitim.
- Uğurlu, Ö. (2013). *Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi Çalışmaları*. İstanbul: Örgün.
- Uluocak, Ş., & Aslan, C. (2012). *Toplum ve Engelliler*. Çanakkale: Çanakkale Kitaplığı.
- Uluocak, Ş., Gökulu, G., Bilir, O., Karacık, N. E., & Özbay, D. (2014). *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Paradigma Akademi.
- Urhan, V. (2010). *Fikir Mimarları Dizisi – 24 Foucault*. İstanbul: Say.
- Vılar, E. (1995). *Kölenin Mutluluğu Kadının Dünyası Erkeğin Rüyası*. S. Budak (Çev.). Ankara: Öteki.
- Weber, M. (1999). *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu*. Z. Gürata (Çev.). Ankara: Ayraç.
- Wilson, J. C. & C. L. Wilson (2001). *Embodied Rhetorics Disability in Language and Culture*. United States of America: Board of Trustees.
- WHO. (2006). *Basic Documents*, Genova: WHO pub No:57.8. Forty-fifty edition.
- Yazıcı, E. & Yemişçi, D. A. (2010). Engellilere İlişkin Sivil Toplum Kuruluşlarının Sorunları: İzmir İli Bakımından Bir Değerlendirme. II. *Sosyal Haklar Sempozyumu 4-6 Kasım 2010*, 187-215.
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2014). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay.
- Yavuz, B. B. (2014). *Geriatrik Değerlendirme ve Testler*. http://ichastaliklaridergisi.org/managete/fu_folder/2007-01/html/2007-14-1-005-017.htm
- Yavuz, S. (2015). *Türkiye'de Evlilik Tercihleri*. Ankara: Araştırma ve Politika Serisi 20, TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Yazıcıoğlu, Y., & Kayhan, Ü. (2008). *Aile Yapısı ve İlişkileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Yeğinboy, Y. (1993). *Ulusal Düzeyde Sağlık Hizmetlerinin Değerlendirilmesi*. İzmir: Doğruluk Matbaacılık.
- Yeşiltuna, D. (1994). Siyasal Sosyalizasyon. *Sosyoloji Dergisi*, 5, 57-74.

- Yıldırım, E. (2013). Ailenin Tanımı, Türevleri ve İşlevleri. *Aile Sosyolojisi*. K. Canatan & E. Yıldırım (Ed.). İstanbul: Açılım Kitap.
- Yıldırım, E., & Yıldırım, E. (2013). Aile İçi İlişkiler ve İletişim. *Aile Sosyolojisi* (4. Baskı). K. Canatan & E. Yıldırım (Ed.). İstanbul: Açılım Kitap.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, B. (2009). Gerçekliğin Toplumsal İnşasında Bilgi ve Bilgi Merkezi. *Bilgi Dünyası*, 10 (1), 23-34.
- Yılmaz, H. (2007). Epilepside Özürlülük ve Özürlülük Raporlarının Düzenlenmesi Süreci. *Epilepsi*, 13, 41-46.
- Yılmaz, Y., & Sarı, H. (2015). Türk Atasözlerinde Akrabalık Adlarının Kullanımı. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 2, 1-20.
- Yılmazçoban, M. (2011). Evlilikte Çiftleri Etkileyen Unsurlar ve Arkadaşlık İlkeleri. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1), 178-195.
- YÖK. (2016). *Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi*. <https://istatistik.yok.gov.tr/>
- Yumuturuğ, S. (1988). *Halk Sağlığı Ders Kitabı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi.

Not: Bu kitap, Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül DEMİR'in Ege Üniversitesi, SBE, Genel Sosyoloji ve Metodoloji ABD'de kabul edilmiş doktora tez çalışmasına dayanmaktadır. Doktora tezi çalışmasından elde edilen verilerin bir kısmı kullanılarak aşağıda yer alan makaleler oluşturulmuştur.

- Demir, A. & Yeşiltuna, D. (2017). Aile İktidar İlişkisi Bağlamında Engelli Kadın Olmak, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 10, S. 54, ss. 534-544.
- Demir, A. (2017). Ailede Engelli Birey Olmanın Ağırlığı: "İnsan Eti Ağırır", Journal of Strategic Research in Social Science, C. 4, S. 4, ss.59-74